

Podolini harangszó

Sajnos, sem piros postakocsit, sem napszitta, almaszagú ekhós szerket nem sikerült Poprádon szerezni, miként illő lett volna, ha már elhatároztam, hogy felkeresem Krúdy Gyula városát a kedves szeptesi tájon. A tikkasztó nyárból kilépve, csendesen futott a vonat, két kocsi mindössze, Podolinba. A sinek közt virágok nőttek, gyögyfüvek édes illata csapott be a nyitott ablakon. A kalauz Késmárk után már be sem nézett. Egyedül maradtam a kocsiiban, mint egy felemelt mutatóujj. Nézetem a tájat, messzire elmaradt az idő.

Podolin, kedves olvasóm, a világ végén van, egy vakuonal végállomása. Onnan tovább, csak fele, már nem jár vonat, a lótolvajok láhátan nyargalnak át a Kárpátokon, a csempészek pedig gyalog. Podolinban hárman szálltunk le a szerelvényről. A kocsivezető — mert motoros vonat volt — a kalauz meg én, az egyetlen utas. Sajátos vidék ez. Jobb felől eltűnt már a Magas-Tátra, el a bélai hegyek is, ahol hasasi gyopár virít, vipera csúszik és medve járkal a málnásban. A morcos Poprád folyó hűvösen hajtogatja: nemsokára eltűnök én is. Még játszik a hideg, tiszta víz, szigeteket varázsol elő a hűtelen, miután már előbb elhatározta, hogy elválik a hazai tájtól, északra fordul, beledől a Duna-jebe. A történelmi szél, mely erre hajtotta Rákóczi lovát lengyelhon felé, most valahol a szemhatáron bújkál.

Augusztus vége van, délen régen véget ért, itt most kezdődik az aratás. De a gabo-

na föld nagyon kevés. Egy gyerek friss fehér cseresznyét cipel kis kosárban. Most ért be a cseresznye Podolinban. A városka körül zöld borzolóadás. A kis zöld tenger: krumpli. A szeptesi krumpli a világ legjobb burgonyája. Bárhová szakad el a szeptesi ember, ősz végén felsóhajt: sült krumplit kér. És saját krumplijára gondol ilyenkor, amelyik olyan finom, mint a nullás liszt. Száz meg száz krumpliföld zöldül a Poprád völgyében. S a burgonya zöldje fölött a még sötétebb és haragosabb zöld, a fenyőé. Délceg, keménykötésű fenyvesek, fenyőerdők egy tagban, semmi lomb, csak tülevél. Kúszik, meredezik a fenyő, mint megannyi határőr, aki magasra kívánczik, hogy szétnézzen a tájon. Az erdei tisztásokon juhok bologatnak. Az égi magasban sas kering. A sas alighanem Krúdy Gyulának is keringett, ugyanaz a sas, mely nekem kering, mert a sas túléli az emberek korát. A sas az egyetlen idegenforgalmi lény, aki meghívó nélkül is ellátogat Podolinba. Rajta kívül még a felhők járnak így ide és a podolini öregdiákok messziről felszálló emlékei.

A városka előtt egy fedett fánid köti össze a Poprád két partját. Olyan a hid, mint egy óriás szárító, régi építkezés emléke, piros paprikát lengethetne rajta a szél. Toporc után nemsokára feltűnik Podolin három tornya meg a gőzfűrészhémenye. Podolin ugyanis a fából él.

Az állomásról öt perc alatt elérjük a főteret. Régi házak tóppednek a napfényben. A bút-

és merengést enyhíti a bőséges napfény s a tiszta kék égbolt, mely reggel óta nem szűnik meg mosolyogni a Szepesség fölött. A csendet csak a libák nyugtalan hangja szakítja meg. Olyan csend van itt, mint egy szakadéokban. Benéznek a trafikba, majd a vegyeskereskedésbe: sehol sem tudnak Podolin nevezetes irodalmi rangjáról. Nagyon öreg férfiak, nyilván nyugdíjasok, üldögélnek a téren, szigorúan villog a pápaszemük, görcsös botokkal bökdösik a macskakövek közt vidáman növe fűvet. A patika előtti padon, régi, mindentudó helyen ketten ostábláznak, de Krúdy podolini alakjairól ők sem tudnak. Belépek a patikába s megkérdem a patikusnőt, középkorú, kedves, megnyerő asszonyt:

— Csuhrán bácsi meghalt?
— Ki az, kérem?

— A régi podolini patikus, gilisztacukorkája híres volt hét vármegyében. Azt hiszem, ez volt a patikája, amikor Krúdy Gyula diák volt Podolinban.

— Csuhrán? Soha nem halottam a nevét. Micsoda nevei vannak! Nem tréfál itt velünk?

— Bizony, nem tréfálok, ha a gilisztacukor már ki is ment a divatból, akár a tiszaujlaki bajuszpedró.

A patikusnő most már nevet. Akit az utcán megszólítottok, szlovákul vagy németül válaszol, de miként a patikusnő esetében is, el lehet igazodni itt Krúdy Gyula nyelvén is. Mindenesetre, a mondatok kisértelmezzel izzel gomolyodnak, mármint a szlovák mondatok, s ez érthető is, közel van a lengyel határ, s a lengyelek századok óta főberlők voltak az ország e csücskében, Zsigmondtól Mária Terézia koráig, az elzárólagosítás idején.

— Hogyan élnek Podolinban?

— Békességben, uram — feleli az újságolvasó pék. — Nincs itt semmi baj, se esemény, se élmény, mi ezeken kívül esünk, e nyomorúságos sárfészekben.

Fejcsóválva mutatom, hogy ne beszéljen így, de a kalmár leint, felkézzel magyarázza, mennyire irreális az én podolini képm. A végén kivágja:

— Jöjjön csak ide vizitbe, mikor eső esik!

Bolintok, jó, jó, de magamban kérdem, mi van Riminszky Kázmérral, a podolini kiskirályal, aki itt lakott a négy-szögű, kamillailátú piacon, napraforgó-színű házában, a ködlöveg, akit Krúdy megnövesztett A podolini kisértetben, látomást és valóságot elegyítve a legnemesebb csengésű magyar mondatokban. A kérdézt nem emlékszik Riminszkyre, nem említették neki a magyar író, akit itt neveltek a piarista atyák, s persze, Ancsurkáról sem tud, egyre csak az ősi esőket emlegeti, mint sajátos csapást, az híven, hogy lenn a Duna partján. Pesten, kedélyes és lobogó világ van, ha zúg a szél és ömlik a novemberi eső.

Nem értjük meg egymást. A határváros ül a csendben, mint valamely test a meleg vízben szivja a víz erejét és hallgat. Nézem a régi kőcimeres városházát, a szégyenkező túzoltószertárt, melynek hosszú szerencséje van, nem kell bemutatnia a hivatását. Nézem a tornyokat, melyek olyanok, mint a vak strázsák, csak áldigálnak, de hiányzik a szemük, az óralap. Nyilván annyira ismerik már a köveket alatt, hogy nem érdemes szemét nyitniuk. Lehunyva áll a dibdáb szálló

is, ablakai üveg nélkül sunyitanak a nézőre.

E pillanatban megszólal a harang, előbb elüti a délidőt, aztán elkongat két rövid andalító strófát. A harangtorony, a szeptesi városkák reneszánsz emléke, fehérre van meszelve, krétaként ragyog a Napban, mintha Dalmáciában volna. Szép szelid fű és sűrű kamillavirág nő körülötte, mint a mesebeli Cspikperőssa tornyainál.

A piaristák temploma hív, s hív a piarista kollégium. Szűk kis utcán sietek át. Nyitott ablaknál egy szabó dolgozik, elbámszódik, ki jár a Csend városában? Tovább haladva, gyerekszó üti meg a fülem:

— Mama, adjon még abból a mákos derelyéből!

Sehol az utcán élő ember. A kolostort erős fal veszi körül. Szép vonalú, egyhajós barokk temploma, kéttornyú épület. A templomtól balra a régi algimnázium. Itt ütöttek tanyát a kegyes-tanítórend tagjai elsőnek egész Magyarországon, de a gimnázium már negyedszázada zárva van. Törött ablakok, elmállott fakeretek, lyukas ajtó, ujjnyi por, amerre csak szétekint az ember. A kolostorban, úgy rémlik, nincs egy élő lélek, hiába húzom, húzogatom a kisharangnyi csengőt. Senki se jön ajtót nyitni. Itt állok egyedül a klastromi előszobában, a kapu fölött magyar és lengyel címer egymás mellett. Itt pihent meg Rákóczi a bécsújhelyi börtönből és a vérpadtól menekülve. Itt diákoskodott a nyírsegi Krúdy Gyula.

Krúdyt német szóra küldték szülei Podolinba. Németül ugyan nem tanult, ellenben a ház kisasszonykái, ahol kosztosfiú volt, meglepő rövid idő alatt elsajátították a magyar

nyelvet. De tanárai, úgy látzók, értettek mestersegükhöz. A serdülő kor az ember legfogékonyabb korszaka. Krúdyt az iskolán kívül az élet nevelte Podolinban. Egy teli napon lement, a Poprád jegére korcsolyázni, egyedül. A jégtábla beszakadt a fű alatt. Egy lány, vagy asszony, aki arra siettében ránézett, segítségért kiáltott. Csaklyával húzták ki a jég alól, félholtan, kékre dermedve. Krúdy maga mesélte, hogy e kaland óta nem félt a haláltól, azóta nyugodtan fogadta az életsors apályát és dagályát. Podolinban ismerte meg színről színre a felvidéki társadalmat, a furcsa élettipusokat, a sajátos kisvárosi hangulatot. Tökéletes szépségűvé varázsolta Podolint és a podoliniakat. Nekünk azóta Krúdy-szineken él Podolin.

Hol vannak a podolini kisasszonykák, akikről egy szeptesi strófa azt dalolja, hogy szépek voltak és lusták. Hol a legény, aki előfutott a csaklyával? Hol a leányzó, aki nagyot kiáltott a folyóparton, mikor a kisdíák elmerült a Poprád vízében? Tudna-e még Podolinban pisztrángot készíteni, ecelesen, kékre főzve, mint egykoron? A pisztrángok sehol sem fickándoznak olyan fűgén, és kitarlóan, mint a podolini Poprád-szakaszon, állítja Krúdy. Tudna-e ilyesmikről Podolinban?

Csak állok, áldigállok, várok, sőt a Nap, nem jó senki már a podolini utcán, ebedelnek az emberek, éjjelkor sem lehet itt nagyobb csend. Aztán egyet cikan a harang, ellillant megint egy darabka idő, de Podolin lesütött szemmel néz az időbe, némán.